

CATALOGUS CLAVICHORDEN 2007

JORIS POTVliegHE

ZEUNINGENSTRAAT 45 B-1570 TOLLEMBEEK BELGIUM

TEL.: 00 32/54/58.72.16 e-mailadres: joris.potvlieghe@clavichord.be

De clavichorden worden gemaakt volgens 18de eeuwse ambachtelijke principes met toepassing van stijleigen materialen en technieken. Alle onderdelen worden in het atelier manueel vervaardigd tot en met de scharnieren die uit een massieve messingplaat worden geslagen.

Eén van die arbeidsintensieve technieken is het gebruik van ‘warme’ lijmsorten waarmee zowel de kast, de binnenbouw als het volledige zangbodemdeelte wordt verlijmd. Zwaluwstaartverbindingen en doorgaande penverbindingen worden omwille van hun constructieve doeltreffendheid toegepast op alle kasthoeken en bakstukken in front- en rugzijde en verlenen het klavichord een extra esthetisch accent.

De aanzienlijke houtvoorraad van bomen die op ‘stam’ worden aangekocht, laat een strenge en doelbewuste selectie toe in functie van de beoogde klankeigenschappen, de esthetiek en de homogeniteit van het instrument. Het beheer en het droogproces van de houtstapel wordt met grote zorg opgevolgd en dragen bij tot de duurzaamheid van het instrument. Het fijner, dat speciaal gezaagd wordt in het atelier en daardoor 6 maal dikker is als het ‘moderne’ gesneden fijner, laat zich optimaal verlijmen en bewerken, en heeft een constructieve functie in de kastopbouw. Voorbeelden van traditionele houtbewerkingsmethoden treft men ook aan in het gebruik van houten schroefdraad voor de spitse pootjes en de zelfgemaakte profielen voor het lijstwerk.

UITVOERINGSTERMIJN

In het atelier wordt gewerkt met een bouwcyclus van vier klavichorden die simultaan worden gebouwd tot de fase waarin zich uitvoeringsvarianten kunnen voordoen. Door een optie te nemen wordt een klavichord binnen de cyclus gereserveerd en is de leveringstermijn afhankelijk van het reservatiemoment in relatie tot de vorderingen binnen de cyclus.

DETAIL SAKSISCH CLAVICHORD 1770 IN NOTENHOUT, ONTWERP JORIS POTVliegHE.

Een inlegwerk van rechthoekige ramen in wortelnoten hout, afgelijnd met een fijn buxushouten biesje en aan de buitenzijden omkaderd met taxus in ‘visgraat’-motief. Centraal op het naambord wordt een gedrukt naamplaatje ingewerkt en omkaderd met ebbenhout.

PRIJZEN

- **Joseph HORN 1785 - basisuitvoering -** **zie bijlage**
 FF – g³, ongebonden, eikenhout, onafhankelijk onderstel,
 2 rozetten, geciseleerde toetsen, papieren frontonnetjes met opgedrukt motief
 Afmetingen: 1705 x 492 x 176 mm

UITVOERINGSVARIANTEN

- 1) inlegwerk op aanhanglijst zie bijlage
- 2) gefineerde binnenkast met ingelegde molure zie bijlage
- 3) inlegwerk: naam bord, naamplaatje en bakstukken zie bijlage
- 4) inlegwerk op schuifje links zie bijlage
- 5) rozet in perkament zie bijlage
- 6) ebbenhouten frontonnetjes in arcadevorm zie bijlage

ANDERE OPTIES

- lessenaar, 2 dln., notenhout zie bijlage
- zitbankje in bijhorende stijl met kussen van Engelse kwaliteitsstof zie bijlage
- bijzettafeltje zie bijlage
- twee gereedschapsschuifjes voorzien van onderhoudsmateriaal zie bijlage
- pootjes met messing voetjes of wieltjes zie bijlage
- gefineerde pootjes met buxushouten biesjes (voor Saksisch clav.): per stuk zie bijlage
- massief messing slot, Engels handwerk zie bijlage
- transporthoes zie bijlage
- flightcase, 21.7 kg. zie bijlage

Alle prijzen zijn opgegeven **exclusief BTW**, taksen, verzekeringen en “ex work”. Stemsleutel en reservesnaren zijn inbegrepen, de lessenaar is optioneel omdat de partituur doorgaans tegen het deksel wordt geplaatst. De prijzen zijn zes maanden geldig, met voorbehoud van wijzigingen in de uitvoering.

BETALINGSMODALITEITEN

- deel 1	bevoorschotting materialen, bouw van het meubel	40 %
- deel 2	aanvang binnenbouw constructie	30 %
- deel 3	aanvang klavier en zangbodem	20 %
- deel 4	oplevering van het klavichord in het atelier	10 %

De betaling kan naar wens over meerdere termijnen gespreid worden.

WAARBORG

Ondanks de jarenlange droogperiode van het hout blijven temperatuur- en vochtigheidschommelingen invloed uitoefenen op het instrument. Het is aan te raden om de ruimte waarin het klavichord zich zal bevinden te voorzien van een luchtbevochtiger en een hydrostaat. De aangewezen temperatuur bedraagt 19° C en 55 % vochtigheid. De garantieperiode bedraagt 5 jaar op constructieve fouten.

PROGRAMMA

Sinds 1985 bestuderen we intensief de klavichorden uit het Saksische Duitsland, op zoek naar de verbanden tussen de grootmeesters Silbermann, Friederici en Horn. Een status quaestionis van dit onderzoek werd opgenomen in het tijdschrift 'Clavichord International', jaargang 1996. Dit onderwerp wordt momenteel verder uitgediept met het oog op een wetenschappelijke publicatie.

Het bouwprogramma bestaat uit twee luiken, enerzijds een aanbod van twee "facsimile's", anderzijds een eigen ontwerp naar Saksische stijl. Met deze beperking tot slechts 3 typen wordt getracht naar een zo groot mogelijke specialisatie en een maximale efficiëntie in de bouw van de klavichorden.

FACSIMILE: Joseph HORN 1785

Horn is in de leer geweest bij o.a. Stein en Friederici, beiden leerlingen van Gottfried Silbermann en zeer beroemde 18de eeuwse klavierbouwers. In de bouw van zijn klavichorden baseert Horn zich op het concept van Friederici en bouwt tot aan zijn dood in 1796 hierop verder. De waardering voor de klavichorden van Friederici blijkt uit een getuigenis van Leopold Mozart die in een brief van 13 november 1777 aan zijn zoon schrijft: "*Es habe solches als Clavicord schlechterdings seines gleichen nicht: der discant wäre, als hörte man eine violin sanft dazu spielen, und die Bässe wie Posaunen.*" [Mozart, Brief und Aufzeichnungen, 1962] Op dat ogenblik was Horn leerling bij Friederici, hoogstwaarschijnlijk heeft Horn meegewerkt aan het klavichord dat L. Mozart beschrijft en mogelijk hebben ze mekaar ontmoet. Lof krijgt Friederici ook in een brief (10/11/1773) van C.Ph.E. Bach aan zijn vriend J.N. Forkel: "*Die Friedericischen Clavicorde haben bey mir einen großen Vorzug vor den Fritzischen u. Haßischen wegen des Tractaments u. wegen des Baßes ohne Octave welche ich nicht leiden kann.*" [Ernst Suschalla, CPE Bach, Briefe und Documente, 1994]

De Horn-klavichorden zijn typische 'Empfindsame' instrumenten. De relatief korte mensuur, de geringe overlengte van de aanhangstift tot de tangent en de dikke tangenten verlenen de Horn-klavichorden een percussieve aanspraak, en kernachtige klank en ruime dynamische mogelijkheden.

Bij het bouwen van een "facsimile" wordt gestreefd naar maximale getrouwheid, zonder 'aanpassingen te maken naar eigen inzichten'. Dit werk heeft als het ware het musicologische karakter, zowel aangaande het historisch en biografisch onderzoek als in bouwtechnisch opzicht.

FF – g³, ongebonden, eikenhout, onafhankelijk onderstel,
2 rozetten, geciseleerde toetsen, frontonnetjes in arcadevorm
Afmetingen: 1705 x 492 x 176 mm. Gewicht: 44 kg.

Joseph HORN

- 1785 -

Foto in het instrumentenmuseum van Leipzig: op de voorgrond het origineel clavichord gebouwd door Joseph Horn in 1785 te Nickern (Dresden), daarachter een facsimile gebouwd door Joris Potvlieghe in 1993, n°12.

Joseph HORN

- 1785 -

CLAVICHORD GEBOUWD NAAR J. HORN DOOR JORIS POTVLEIGHE IN 2000 ,N°16. COLLECTIE MIKLÓS SPÁNYI.

Het meubel is gemaakt van massief Frans eikenhout, fineerkwaliteit, 12 mm dik. De hoeken van de kast zijn vergaard met zwaluwstaartverbindingen. De kast is bovenop de 33 mm dikke sparrenhouten onderbodem gelijmd.

Al het lijstwerk werd, door middel van zelfgemaakte profielmessen, getrouw gekopieerd naar het origineel.

Klavier

De ondertoetsen zijn belegd met ebbenhout, de frontonnetjes hebben een arcadevorm. De boventoetsen lopen tapsgewijs naar achter af en zijn gemaakt van ebbenhout belegd met 2 mm dik been met fijne structuur.

Bakstukken en naambord

Een inlegwerk van rechthoekige ramen in wortelnotenhout, omkaderd met een fijn biesje van buxus en aan de buitenzijden afgewerkt met taxus in 'visgraat'-motief. Centraal op het naambord wordt een gedrukt naamplaatje ingewerkt en omkaderd met ebbenhout.

Het lijstwerk onderaan de kast wordt geschaafd met zelfgemaakte messen. De bakstukken zijn met zwaluwstaart-verbindingen aan de voor- én achterzijden ingewerkt.

Klavierklep

De klavierklep wordt uit de plank van de frontzijde gezaagd waardoor de structuur en tekening van het hout één geheel vormt.

De klavierklep heeft 3 verzonken scharnieren van hoogwaardige kwaliteit. Ze zijn gefreesd uit massief messing en hebben een vaste as.

Aanhanglijst

Een spievormig inlegwerk in wortelnotenhout, afgelijnd met een fijn buxushouten biesje en aan de buitenzijden omkaderd met taxus in 'visgraat'-motief. Het 2.5 mm dikke fineerlaag wordt aan de snaarzijde opgerond.

De binnenzijde van de kast is rondom met opstaande taxus gefineerd.

De aanhangstiften zijn van vertinde messing.

Zangbodem

De zangbodem is gemaakt van zuiver kwartierse, fijnspar (Fichte) herkenbaar aan de mergstralen (axiale parenchime). Het hout wordt gekliefd en niet gezaagd. Na een lange droogperiode wordt het klankhout in 3 of 4 delen met warme lijm verlijmd tot de zangbodem en met de hand opgeschaafd tot de juiste dikte. Er wordt geen schuurpapier gebruikt om het oppervlak te egaliseren. Het hout wordt door het schaven als het ware gesneden en verkrijgt een glanzend en vochtwerend oppervlak.

Schuifje –box lid-

Het schuifje is gefineerd met wortelnoten in bloemmotief, omkaderd met buxushouten biesje en notenhout in visgraat'-motief. Het gezaagde fineer dat in het atelier wordt gezaagd, heeft een dikte van 2.5 mm.

Kam

De F-vormige kam, kenmerkend voor de Saksische bouwstijl, is gemaakt van esdoorn.

Stempennen en nomenclatuur

De tooninscripties zijn met inkt geschreven en de benaming is Germaans (c, cis, d, dis, ...). De stempennen zijn voorzien van een gaatje en hebben een platte kop.

GEGEVENS Joseph HORN 1785

Manuaalomvang	FF - g ³
Type	ongebonden
Dispositie	2 x 8 voet
Afmetingen l x b x h	1705 x 492 x 176 mm
Mensuur c ²	256 mm
Mensuur C-groot	1184 mm
Toonhoogte (± 7 Hz)	420 Hz
Oktaafbreedte	161 mm
Stichmass	483 mm
Breedte boventoets	8,9 mm
Lengte kop ondertoets	38 mm
Toetsgewicht c ²	10 gram
Toetsdiepgang c ²	5,0 mm
Gewicht clavichord	41,5 kg
Houtdikte voor- en zijwanden	12 mm
Houtdikte rugwand (eikenhout)	16 mm